

Τα ζητήματα που εγείρονται από την επαναφορά του τέλους δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές με τον νέο ν. 4640/2019 (ΦΕΚ 190 Α/29-11-2019) έχουν μείζονα σημασία, όχι μόνο για τον δικηγορικό κόσμο, αλλά ευρύτερα για την κοινωνία, καθώς οδηγούν σε υπέρμετρη επιβάρυνση όλων των πολιτών, που προσφεύγουν στη δικαιοσύνη. Συγκεκριμένα:

Η επαναφορά του τέλους δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές αρμοδιότητας Πολυμελούς Πρωτοδικείου (δηλ. στις διαφορές με αντικείμενο πάνω από 250.000€), και μάλιστα με αναδρομική ισχύ για ήδη ασκηθείσες αγωγές (άρθρο 42 ν. 4640/2019), έχει προκαλέσει τη σύσσωμη αντίδραση του δικηγορικού κόσμου, όχι μόνον διότι η νέα διάταξη εισήχθη, με εκπρόθεσμη τροπολογία, χωρίς οιαδήποτε προηγούμενη θεσμική διαβούλευση, αλλά κυρίως διότι προκαλεί δυσανάλογη οικονομική επιβάρυνση στους πολίτες και εγείρει σοβαρά ζητήματα συνταγματικότητας.

Με τη νέα διάταξη καταργείται η πάγια δικονομική αρχή, ισχύουσα ήδη από το 1942 (άρθρο 7 παρ. 3 ν.δ. 1544/1942), κατά την οποία με τέλος δικαστικού ενσήμου επιβαρύνονται μόνον οι καταψηφιστικές αγωγές και επανέρχεται η ατυχής ρύθμιση του άρθρου 70 ν. 3994/2011, η οποία είχε κατακριθεί ως αντισυνταγματική τόσο από την Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής, όσο και από σημαντική μερίδα της νομολογίας.

Μάλιστα, ο νομοθέτης, κατά τον διαδραμόντα χρόνο, αντιλαμβανόμενος το πρόβλημα, εξαίρεσε κατ' αρχάς από τη διάταξη τις αναγνωριστικές αγωγές στις εργατικές, αυτοκινητικές διαφορές και διαφορές από διατροφή (άρθρο 21 παρ.1 ν.4055/2012) και εν συνεχεία εξαίρεσε στο σύνολό τους τις αναγνωριστικές αγωγές (άρθρο 33 ν.4446/2016), μειώνοντας μάλιστα και το δικαστικό ένσημο στις καταψηφιστικές εργατικές αγωγές (άρθρο 34 ν. 4446/2016).

Η διαφοροποίηση της αναγνωριστικής από την καταψηφιστική αγωγή κι η επιβολή δικαστικού ενσήμου μόνο στην δεύτερη δικαιολογείται, από το ότι ο πολίτης με την αναγνωριστική αγωγή μπορεί, με σχετικά ολιγοδάπανη διαδικασία (χωρίς την καταβολή δικαστικού ενσήμου), να εμποδίσει παραγραφή του δικαιώματός του, να άρει αμφισβήτηση για την ύπαρξή του και να βεβαιωθεί για την φερεγγυότητα του οφειλέτη ως προς τη δυνατότητα εκτέλεσης της απόφασης, ενώ υποχρεούται σε καταβολή του δικαστικού ενσήμου σε μεταγενέστερο στάδιο προ της αναγκαστικής εκτέλεσης και μόνον επί του επιδικασθέντος ποσού, το οποίο και τελικώς δύναται να εισπράξει.

Η προκαταβολική είσπραξη του τέλους με τον ν. 4640/2019 εκ μέρους του δημοσίου, ήδη σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας της δίκης, και επί ποσού κατά κανόνα μείζονος του τελικώς επιδικαζόμενου, **αντίκειται στις αρχές του κράτους δικαίου και της παροχής πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στους πολίτες**, που θεμελιώνονται στις διατάξεις των αρθρ. 20 παρ.1, 26 παρ.3, 94 παρ.4, 95 παρ. 5 του Συντάγματος, 6 παρ.1 της ΕΣΔΑ, 1 του πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου αυτής, 2 παρ.3 και 14 παρ. 1 Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα κυρωθέντος με το ν. 2462/1997.

Οι παραπάνω διατάξεις εγγυώνται την ελεύθερη πρόσβαση σε δικαστήριο και την πραγματική ικανοποίηση του δικαιώματος, που επιδικάζεται από αυτό. Ο κοινός νομοθέτης δεν έχει απεριόριστη ευχέρεια επιβολής δικονομικών φραγμών, στην παροχή αμέσου εννόμου προστασίας του πολίτη, καταργώντας, στην πράξη, τη δυνατότητα του τελευταίου, να προσφύγει στη δικαιοσύνη. Αν, δε, ληφθεί υπόψη, ότι σε κάθε περίπτωση η καταβολή δικαστικού ενσήμου προβλέπεται και θα συμβεί, κατά την τροπή αναγνωριστικής απόφασης, σε καταψηφιστική (π.χ. με την άσκηση καταψηφιστικής αγωγής ή την έκδοση διαταγής πληρωμής), πριν την είσπραξη της απαίτησης από τον πολίτη, **διασφαλίζεται ταυτόχρονα πλήρως η λήψη του αντιστοίχου ποσού εκ μέρους του Δημοσίου**.

Αντίθετα, η επιβολή του δικαστικού ενσήμου σε πρώιμο στάδιο εμφανίζεται έντονα καταχρηστική και έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τις ανωτέρω συνταγματικές επιταγές, καθώς ο δικονομικός φραγμός, που τίθεται από τον ν. 4640/2019, υπό το φως των σημερινών άκρως δυσχερών οικονομικών συνθηκών, που βιώνουν οι πολίτες, ουσιαστικά στερεί αυτούς της ευχερούς δυνατότητας προσφυγής στο δικαστήριο, προς άμεση προστασία των δικαιωμάτων τους.

Αρκεί να αναλογιστεί κανείς δύο πιθανές αρνητικές επιπτώσεις της νέας ρύθμισης, αναλόγως προς την ερμηνεία αυτής που θα γίνει δεκτή κατά την εφαρμογή της από τα δικαστήρια:

1^{ον} : Με βάση το γράμμα της νέας ρύθμισης θα μπορούσε πέραν του αρχικού δικαστικού ενσήμου, που ζητείται για την ήδη ασκηθείσα αναγνωριστική αγωγή, **να ζητηθεί εκ νέου καταβολή του δικαστικού ενσήμου** όταν επιδιωχθεί η αναγκαστική είσπραξη της αναγνωρισθησομένης απαίτησης, δηλ. όταν επιδιωχθεί η έκδοση διαταγής πληρωμής ή όταν ασκηθεί στο μέλλον καταψηφιστική αγωγή. Ο δικαιούχος της απαίτησης **κινδυνεύει δηλ. να κληθεί να καταβάλει δύο φορές το δικαστικό ένσημο!**

2^{ον}: Αναλόγως της ερμηνείας που θα προκριθεί **είναι πιθανόν να απαιτηθεί η καταβολή δικαστικού ενσήμου και στις δίκες του Κτηματολογίου** για την αναγνώριση δικαιούχου, επί αγνώστου ιδιοκτήτη ή επί εσφαλμένης αρχικής εγγραφής (εφόσον η αξία του ακινήτου υπερβαίνει τις 250.000 €). Δηλ. για να αναγνωρίσει το δικαίωμα κυριότητάς του ο ιδιοκτήτης θα πρέπει να καταβάλει ποσό 2.648 € για ακίνητο αξίας 250.000 €. Με δεδομένη την προφανή δυσχέρεια καταβολής ενός τόσο υψηλού ποσού δικαστικού ενσήμου, ευελπιστούμε ότι δεν πρόκειται για μια ακόμη απαράδεκτη μεθόδευση του Δημοσίου, προκειμένου να υφαρπάξει την περιουσία όσων Ελλήνων πολιτών είχαν την ατυχία να μην υποβάλλουν έγκαιρα δήλωση εγγραφής στο Κτηματολόγιο.

3^{ον}: Ο πολίτης, που θα καταβάλλει προκαταβολικά το δικαστικό ένσημο για την αναγνωριστική αγωγή, είναι σφόδρα πιθανό, να μην καταφέρει, να εισπράξει στη συνέχεια την απαίτησή του, από τον οφειλέτη, ακόμα και αν αυτή αναγνωριστεί δικαστικά π.χ. λόγω αφερεγγυότητας ή/και έλλειψης επαρκούς περιουσίας του τελευταίου. Στις περιπτώσεις αυτές ο δικαιούχος της απαίτησης θα έχει καταβάλει εξ ιδίων για την ικανοποίηση -μέσω του δικαστικού μηχανισμού- ενός δικαιώματος που δεν θα ικανοποιηθεί ποτέ!

Ο μόνος λόγος που εξηγεί, αλλά ουδόλως δικαιολογεί, την επιβολή του μέτρου είναι το ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου και η εμπροσθοβαρής αύξηση των εσόδων του. Το ταμειακό συμφέρον, όμως, δεν μπορεί να εξισούται με λόγο γενικότερου δημοσίου συμφέροντος. Το δημόσιο συμφέρον, υπό την έννοια του συλλογικού συμφέροντος, θέτει και πρέπει να θέτει σε προτεραιότητα το έννομο συμφέρον και τα δικαιώματα των πολιτών. Η νέα ρύθμιση, αντιθέτως, οδηγεί σε άνιση μεταχείριση, από το ίδιο το κράτος, που τίθεται σε πλεονεκτική θέση έναντι των πολιτών, εξασφαλίζοντας πρωταρχικά και κύρια το δικό του δημοσιονομικό οικονομικό συμφέρον, συρρικνώνοντας την ίδια στιγμή το ατομικό δικαίωμα των πολιτών, σε ευχερή πρόσβαση στα δικαστήρια, και μειώνοντας προκαταβολικά την περιουσία τους, για μια απαίτηση, η λήψη της οποίας είναι επισφαλής.

Η νεοπαγής ρύθμιση αποβαίνει, λοιπόν, «διττά» αντισυνταγματική και φευκτέα. Διότι το δημόσιο όχι μόνο εγγυάται την ελεύθερη πρόσβαση των πολιτών στα δικαστήρια, χωρίς να τίθενται υπερβολικά προσκόμματα, που να «εκμηδενίζουν» το δικαίωμα, αλλά έχει αποστολή, να προστατεύσει την περιουσία και την οικονομική κατάσταση των πολιτών του. Σε τελική ανάλυση, άλλωστε, η περιουσία αυτή είναι εκείνη, που δια της φορολόγησής της, συμβάλλει και στη διατήρηση της περιουσίας του δημοσίου.

Εξάλλου, η επιβολή δικαστικού ενσήμου δεν συνδέεται με τη λειτουργία της δικαιοσύνης και την ανάγκη αποτελεσματικότερης απονομής της, ιδίως όταν το λειτουργικό κόστος της δικαιοσύνης όχι μόνο δεν έχει

αυξηθεί, αλλά βαίνει μειούμενο. Συνεπώς, παρίσταται εξ αυτού προδήλως δυσανάλογο περιοριστικό μέτρο.

Τέλος, η άποψη, ότι η επιβολή του δικαστικού ενσήμου έγινε, για να αποφευχθεί η άσκηση προπετών αγωγών, όχι μόνο δεν πείθει κανέναν, αλλά αντιστρατεύεται τη δικονομική τάξη διότι αρμόδια να κρίνουν αν μια αγωγή είναι προπετής ή όχι (αν ασκείται δηλ. χωρίς δικαίωμα) είναι μόνον τα ίδια τα δικαστήρια, που κρίνουν επί συγκεκριμένης υπόθεσης. Ο νομοθέτης όμως, εκ θέσεως, δεν μπορεί να θέτει «εκποδών» τη δικαιοσύνη, που είναι η μόνη αρμόδια, να αποφανθεί και να εφαρμόσει τις διατάξεις του Κ.Πολ.Δ οι οποίες αφορούν τις προπετείς αγωγές και προβλέπουν, υπό τις εκεί τιθέμενες αυστηρές προϋποθέσεις, την επιβολή «διαδικαστικών ποινών», επ' αυτών.

Για τους ανωτέρω λόγους, η επιβολή του παραπάνω τέλους, για τις αναγνωριστικές αγωγές αρμοδιότητας Πολυμελούς Πρωτοδικείου, υπονομεύει το δικαίωμα δικαστικής προστασίας όλων των πολιτών. Υπέρ της θέσεως αυτής άλλωστε έχει ταχθεί κατ' αρχήν η νομολογία δικαστηρίων όλων των βαθμίδων (βλ. ΑΠ 675/2010 – ΟλστΕ 3087/11, ΟλστΕ 3470/07, Απόφαση ΕΔΔΑ 24/5/06 Λιακόπουλου κατά Ελλάδος, ΜΠρΧαν 3/2013, ΜΠρΑθ 669/2013, ΕιρΑθ. 322/2014).

Τα παραπάνω καταδεικνύουν ότι ο αγώνας του δικηγορικού σώματος ενάντια στην ανωτέρω αντισυνταγματική και άδικη νομοθετική ρύθμιση, είναι πρωτίστως μείζων κοινωνικός αγώνας.

Στο πλαίσιο των δράσεων του δικηγορικού σώματος:

α) Πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 13.12.2019 στα γραφεία του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών συνάντηση και με Βουλευτές – Δικηγόρους, που εκπροσώπησαν τις Κοινοβουλευτικές Ομάδες της Ν.Δ, του ΣΥΡΙΖΑ, του ΚΙΝ.ΑΛ, και του Κ.Κ.Ε.

Οι βουλευτές Μιλτιάδης Χατζηγιαννάκης (ΣΥΡΙΖΑ) και Γεώργιος Μουλκιώτης (ΚΙΝΑΛ) δήλωσαν ότι αντιτίθενται σφόδρα στη νέα ρύθμιση, ότι θα ενημερώσουν τις Κοινοβουλευτικές τους Ομάδες και

θα ζητήσουν την άμεση ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας για την κατάργηση, άλλως, την αναστολή ισχύος της. Ο βουλευτής Αθανάσιος Πλεύρης (ΝΔ) δήλωσε ότι θα αναμένει τυχόν υπουργική πρωτοβουλία επί του θέματος.

β) Απεστάλη ενημερωτική επιστολή στους κοινωνικούς και οικονομικούς φορείς της χώρας, προκειμένου να ενημερωθούν τα μέλη τους για τις συνέπειες των επίμαχων ρυθμίσεων.

Στο πλαίσιο των αγωνιστικών κινητοποιήσεων του σώματος έχουν αποφασιστεί περαιτέρω τα κάτωθι:

1. Διοργάνωση συγκέντρωσης διαμαρτυρίας για το "αγωγόσημο" την Πέμπτη 19.12.2019, στις 14.00' στο θέατρο «Ακροπόλ» (Ιπποκράτους 9) στην Αθήνα.

Την ίδια ημέρα, με αποφάσεις των κατά τόπους δικηγορικών συλλόγων, οι δικηγόροι θα απέχουν από τα καθήκοντά τους.

Στην Αθήνα, θα πραγματοποιηθεί αποχή την Πέμπτη 19.12.2019, από 12.00 μ.μ. έως 15.00 μ.μ..

2. Άμεση συνάντηση με τον Υπουργό Δικαιοσύνης, προκειμένου να τεθούν τα ζητήματα που δημιουργήθηκαν από την αιφνιδιαστική, κατά τα άνω, νομοθετική πρωτοβουλία της Κυβέρνησης και να ζητηθεί η άμεση κατάργησή της.

3. Πραγματοποίηση ενημερωτικής καμπάνιας στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο (π.χ. καταχώρηση σε κυριακάτικες εφημερίδες, δημιουργία διαφημιστικού spot στα social media), προκειμένου να ενημερωθούν οι πολίτες για τις δυσμενείς σε αυτούς επιπτώσεις της επιβολής δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές.

4. Να ζητηθούν 3 γνωμοδοτήσεις Καθηγητών Πανεπιστημίου σχετικά με την αντισυνταγματικότητα της επιβολής δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές.

5. Το ζήτημα, λόγω μείζονος σπουδαιότητας, θα απασχολήσει την προσεχή Ολομέλεια των Προέδρων Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδος.

6. Εφόσον δεν υπάρξει ανταπόκριση από την πλευρά της Κυβέρνησης έχει αποφασιστεί η κλιμάκωση των κινητοποιήσεων.

7. Θα εξεταστεί το ενδεχόμενο προσφυγής στη Διοικητική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, προκειμένου η τελευταία να τοποθετηθεί επί της συνταγματικότητας της νέας ρύθμισης.